

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 12.3.2010
COM(2010)81 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Pārtikas mehānisms: starpposma ziņojums par veiktajiem pasākumiem

SEC(2010)245

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Pārtikas mehānisms: starpposma ziņojums par veiktajiem pasākumiem

1. IEVADS

2007. un 2008. gadā piedzīvotā dramatiskā pārtikas cenu pieauguma dēļ starptautiskajai sabiedrībai bija jārīkojas ātri un izlēmīgi, lai īstermiņā un vidējā termiņā reaģētu uz krīzes radīto ietekmi uz trūcīgajiem iedzīvotājiem jaunattīstības valstīs. ES reaģēja ātri, pārgrupējot un mobilizējot līdzekļus pašreizējo attīstības politikas un humānās palīdzības instrumentu ietvaros. Tomēr problēmas mēroga dēļ bija nepieciešama tālāka rīcība un papildu līdzekļi. Tādēļ Eiropas Parlaments un Padome 2008. gada decembrī pieņēma Komisijas ierosinātu regulu, ar ko izveido mehānismu ātrai reaģēšanai uz pārtikas cenu paaugstināšanos jaunattīstības valstīs¹.

Regulā paredzēts īstenot „pārtikas mehānismu” 1 miljarda euro apmērā, un regula ir svarīgākā ES atbilde uz krīzi ar mērķi novērst plaisu starp reaģēšanas pasākumiem ārkārtas situācijā un ilgtermiņa attīstību. Tādējādi šī regula papildina intervences pasākumus, kurus veic gan humānās palīdzības instrumentu, gan ilgāka termiņa attīstības politikas instrumentu ietvaros, piemēram, valsts līmeņa intervences pasākumi attīstības jomā un Nodrošinātības ar pārtiku tematiskā programma. Iniciatīvas darbības laiks ir ierobežots – regulas darbības termiņš beigsies 2010. gada 31. decembrī, un pasākumus var īstenot līdz 2011. gada decembra beigām. Šā ļoti stingrā grafika dēļ gan Eiropas Komisijai, gan īstenošanas partneriem pasākumu plānošana, sagatavošana un īstenošana bija īpaši sarežģīta.

Pārtikas mehānisma galvenie mērķi ir: a) veicināt lauksaimniecības nozares pozitīvu reaģēšanu uz piedāvājumu mērķa valstīs un reģionos; b) atbalstīt darbības, lai ātri un tieši reaģētu nolūkā samazināt nepastāvīgu pārtikas cenu negatīvo ietekmi uz vietējiem iedzīvotājiem atbilstoši vispārējiem pārtikas nodrošinātības mērķiem, tostarp ANO uzturvērtības prasību standartiem; un c) stiprināt lauksaimniecības nozares ražošanas spējas un pārvaldību, lai sekmētu intervences pasākumu ilgtspējību. Atbilstoši šiem mērķiem tiesības saņemt finansējumu pārtikas mehānisma ietvaros ir šādām trim pasākumu kategorijām:

a) pasākumi, lai uzlabotu piekļuvi lauksaimniecības izejvielām un pakalpojumiem;

b) drošības tīkla pasākumi, kā arī

c) citi neliela mēroga pasākumi, kuru mērķis ir palielināt ražošanu, ņemot vērā valsts vajadzības.

Eiropas Komisijas ziņošanas pienākumi ir noteikti regulas 11. pantā, kur cita starpā ir paredzēts, ka „Komisija 2009. gada decembrī Eiropas Parlamentam un Padomei sniedz sākotnēju starpposma ziņojumu par veiktajiem pasākumiem”. Atbilstīgi tiek iesniegts šis starpposma ziņojums. Tajā ir ņemta vērā informācija līdz 2009. gada beigām. Pēc veikto pasākumu vispārējā konteksta aprakstīšanas ziņojumā ir sniegta kvalitatīva un kvantitatīva

¹ EK/2008/1337, OV L 354, 31.12.2008., 62. lpp.

rakstura informācija par dažādiem pasākumiem, kas līdz šim veikti, lai īstenotu regulu par pārtikas mehānismu (plānošana, formulēšana, līgumu slēgšana un īstenošana), kā arī saistītajiem administratīviem un atbalsta pasākumiem (personāls, pētījumi). Šim ziņojumam ir pievienots dokuments, kurā iekļauta sīkāka informācija par veiktajiem pasākumiem².

Šā ziņojuma izstrāde aizkavējās par dažām nedēļām tāpēc, ka līdz gada beigām bija vēl jānoslēdz daudzi līgumi pārtikas mehānisma ietvaros un bija vajadzīgs laiks, lai apkopotu visu nepieciešamo (finanšu) informāciju par 2009. gadu. Saskaņā ar regulu Eiropas Komisija sniegs galīgo ziņojumu līdz 2012. gada beigām.

2. PĀRTIKAS MEHĀNISMS UN PASAULES KONTEKSTS

Attīstības politikas dienaskārtībā jautājumam par pārtikas nodrošinājumu pēdējos gados ir pievērsta liela uzmanība, galvenokārt 2007. un 2008. gadā piedzīvotā pārtikas cenu pieauguma dēļ, kura rezultātā daudzi cilvēki kļuva vēl nabadzīgāki. Saskaņā ar Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (*FAO*) aplēsēm nepietiekamu uzturu saņemošo iedzīvotāju skaits 2009. gadā pasaulē pārsniedza 1 miljardu salīdzinājumā ar 915 miljoniem 2008. gadā. Tas ir lielākais skaits kopš 1970. gada, kad pirmo reizi kļuva pieejama šāda veida statistika. Vienlaikus šis skaits liecina par tendences maiņu 1. Tūkstošgades attīstības mērķa (*TAM1*) sasniegšanā (nepietiekamu uzturu saņemošu iedzīvotāju īpatsvara samazināšana pasaulē uz pusi līdz 2015. gadam). Problēmai patiešām ir pasaules mērogs – vairums nepietiekamu uzturu saņemošu cilvēku pasaulē dzīvo Āzijā un Klusā okeāna reģionā (642 miljoni), kam seko Subsahāras Āfrika (265 miljoni), Latīņamerikas un Karību jūras reģions (53 miljoni), Tuvie Austrumi un Ziemeļāfrika (42 miljoni) un attīstītās valstis (15 miljoni).

Pēc rekordaugstā pārtikas cenu līmeņa 2008. gadā cenas ir atkal kritušas, tomēr tas ir tikai neliels mīkstinājais problēmas daudzās jaunattīstības valstīs. Cenas joprojām ir augstas daudzos iekšējos tirgos, un to iedzīvotāju skaits, kuriem trūkst pārtikas, joprojām palielinās. Pasaules ekonomikas krīze šo problēmu vēl vairāk saasināja, un klimata pārmaiņu sekas savienojumā ar pasaules iedzīvotāju skaita pieaugumu turpina apdraudēt pārtikas nodrošinātību daudzās jaunattīstības valstīs.

Rezultātā jautājums par pārtikas nodrošinātību palika starptautiskajā dienaskārtībā 2008. un 2009. gadā. Apvienoto Nāciju Organizācijas līmenī papildus atsevišķu aģentūru ātrai un aktīvai mobilizācijai ģenerālsekretārs izveidoja ANO augsta līmeņa darba grupu (*UNHETF*) pasaules pārtikas nodrošinājuma krīzes jomā. *UNHETF* sagatavoja visaptverošu rīcības programmu, kas kalpo kā pamats, kurā izklāstīts *UNHETF* locekļu kopējais viedoklis par ierosinātajiem pasākumiem, kuru mērķis ir atvieglot neaizsargāto patērētāju un pārtikas ražotāju smago stāvokli, kā arī veidot pretestības spējas izturēt līdzīgas cenu svārstības nākotnē. Šī visaptverošā rīcības programma iedvesmoja ES pārtikas mehānisma kā vidēja termiņa instrumenta izveidi, papildinot ar šo instrumentu citus palīdzības veidus.

Turklāt 2008. gada jūnijā notikušajā *FAO* augsta līmeņa konferencē par pasaules pārtikas nodrošinājumu tika apspriestas problēmas, kuras pārtikas nodrošinājumam pasaulē rada klimata pārmaiņas, bioenerģijas ražošana un straujš pārtikas cenu pieaugums. Konferences noslēguma deklarācijā starptautiskā sabiedrība tika aicināta palielināt palīdzību jaunattīstības valstīm, jo īpaši vismazāk attīstītajām valstīm, kā arī augsto pārtikas cenu visvairāk skartajām

² Komisijas dienestu darba dokuments, SEC(2010) xx, xx.xx.2010).

valstīm. Šo aicinājumu apstiprināja G8 augstākā līmeņa sanāksmē Japānā (2008. gada jūlijā), Madrides konferencē (2009. gada janvārī), G8/G20 sanāksmēs L'Akvilā (2009. gada jūlijā) un *FAO* pasaules augstākā līmeņa sanāksmē par pārtikas nodrošinātību (2009. gada novembrī). Īpaši svarīga ir L'Akvilas pārtikas nodrošinātības iniciatīva, kas aptver solījumus uz stratēģiski saskaņotu, valstu vadībā īstenotu procesu pamata piešķirt 20 miljardus ASV dolāru pārtikas trūkuma novēršanai. Starptautiskās sabiedrības apņēmība cīnīties pret pārtikas trūkumu pasaulē tika atkārtoti apstiprināta G20 sanāksmē, kas notika Pitsburgā 2009. gada septembrī.

Turklāt tajā pašā starptautiskajā kontekstā tika ierosināts izveidot Pasaules mēroga partnerību lauksaimniecības, pārtikas nodrošinājuma un uztura jomā (*GPAFSN*). Šī iniciatīva cita starpā izraisīja Pasaules pārtikas nodrošinājuma komitejas (*CFS*) reformu, ko uzsāka 2009. gada oktobrī. Reformas mērķis ir panākt, lai *CFS* kļūtu par ieinteresēto personu centrālo forumu, kurā iesaistīta jaunā Pasaules mēroga partnerība un kas papildina augsta līmeņa ekspertu grupas (*HLPE*) un *UNHETF* darbu.

Pastiprinātā darbība starptautiskajā līmenī vēl vairāk palielina Parīzes Deklarācijas par palīdzības efektivitāti un Akras Rīcības programmas nozīmi. Vienlaikus apstāklis, ka starptautiski forumi ir bijuši pamatā daudzām svarīgākajām iniciatīvām, ir pozitīvs apliecinājums starptautiskās sabiedrības gatavībai apspriest un kopīgi plānot kopēju un koordinētu reaģēšanas stratēģiju. Apņemšanās īstenot Parīzes programmu ir atspoguļota regulā par pārtikas mehānismu un kalpo kā regulas īstenošanas pamatprincips. To apliecina šādi fakti:

- vairums pārtikas mehānisma ietvaros paredzēto projektu un programmu, ko īsteno starptautiskas organizācijas, balstās uz kopīgiem ANO aģentūru un Pasaules Bankas novērtējumiem un priekšlikumiem, kurus koordinē *UNHETF*;
- 2009. gadā notika vairākas koordinācijas sanāksmes starp Eiropas Komisiju un *UNHETF*;
- gadījumos, kad to pieļāva grafiks un sadarbības konteksts, par īstenošanas veidu ir izvēlēts budžeta atbalsts;
- vairumā mērķa valstu, uz kurām attiecās uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, tika organizēti semināri, lai pastiprinātu koordināciju un sniegtu vadlīnijas attiecīgo priekšlikumu izstrādē.

3. PROGRAMMU IZSTRĀDE

Regulā par pārtikas mehānismu ir noteikts, ka Komisija iesniedz Padomei un Eiropas Parlamentam vispārēju plānu ar to mērķa valstu sarakstu, kuras tiek atbalstītas saskaņā ar mehānismu, kā arī ievēro līdzsvaru starp atbilstīgajām īstenošanas struktūrām. Šo vispārējo plānu iesniedza 2009. gada martā; plānā bija iekļauts pārskats par saņēmējvalstīm paredzētiem orientējošiem piešķirumiem, sadalot tos pēc trim galvenajām atbilstīgo struktūru kategorijām un īstenošanas veida: starptautiskas organizācijas, izmantojot iemaksu nolīgumus; nevalstiskas organizācijas, privātais sektors un dalībvalstu aģentūras, izmantojot uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus; valstu valdības, izmantojot budžeta atbalstu. Saskaņā ar vispārējo plānu lielākā orientējošo piešķirumu daļa (920 miljoni euro) bija paredzēta atsevišķām valstīm, savukārt 60 miljoni euro bija paredzēti reģionāla līmeņa intervences pasākumiem Āfrikā. Atlikušie 20 miljoni euro bija paredzēti regulas par pārtikas mehānismu

īstenošanas administratīvajam atbalstam (pagaidu darbinieki, pētījumi, revīzijas, uzraudzība un novērtējums).

Piemērojot regulas pielikumā minētos orientējošos kritērijus³, tika izraudzītas 50 mērķa valstis. Katrai mērķa valstij noteica orientējošu piešķirumu, pamatojoties uz šiem kritērijiem un valsts iedzīvotāju skaitu, vienlaikus vajadzības gadījumā ņemot vērā īpašus apstākļus. Vispārējā plānā paredzētais orientējošo piešķirumu pārskats, ko apstiprinājusi Padome un Eiropas Parlaments, ir iekļauts pavaddokumenta I iedaļā.

Vēlāk tika precizēts, ka reģionāliem pasākumiem Āfrikā paredzētais finansējums 60 miljonu euro apmērā jāizmanto trīs intervences pasākumu veidiem, katram piešķirot apmēram 20 miljonus euro. Pirmkārt, programma vakcinēšanai un vakcīnu ražošanas un izplatīšanas uzlabošanai, lai samazinātu četru konkrētu slimību (Nūkāslas slimība, kazu infekciozā pleiopneimonijs, kazu mēris un govju infekciozā pleiopneimonijs) sekas dažādās Āfrikas daļās. Programmu īsteno *AU-IBAR* (Āfrikas Savienības Āfrikas Dzīvnieku resursu birojs). Otrkārt, programma Austrumāfrikā un Dienvidāfrikā, iesaistot Austrumāfrikas un Dienvidāfrikas kopējo tirgu (*COMESA*) un pievēršoties trim aspektiem: i) saskaņot noteikumus un standartus, kas attiecas uz sēklām, un uzlabot sēklu kvalitāti un pieejamību; ii) uzlabot mazo lauksaimnieku apgādi ar lauksaimniecības materiāliem un stiprināt lauksaimniecības materiālu tirgotāju tīklus; un iii) palielināt spējas jomā, kas aptver maziem lauksaimniekiem paredzētus finanšu pakalpojumus, tostarp laika apstākļu indeksa apdrošināšanu. Treškārt, programma Rietumāfrikas valstu ekonomikas kopienas (*ECOWAS*) reģionā, ar šo programmu atbalstot reģionālās lauksaimniecības programmas *ECOWAP* stratēģiskās sastāvdaļas, piemēram, rīsu, kukurūzas un prosas audzēšanu, kā arī standartu saskaņošanu. Programma aptver pasākumus, lai stiprinātu *ECOWAS* īstenošanas spējas.

Vispārējā plānā ir paredzēts, ka, mainoties apstākļiem, var veikt izmaiņas, kas ietekmē valstu piešķirumus, atbilstīgās struktūras vai nosacījumus un kopumā nepārsniedz 5 %, ar noteikumu, ka šīs izmaiņas ievērojami negroza vispārējā plāna būtību. 2009. gada gaitā izmaiņas vispārējā plānā bija jāveic šādu faktoru dēļ:

- atšķirības starp starptautisko organizāciju iesniegtajiem orientējošiem un galīgajiem plāniem un budžetiem;
- ietaupījumi, kurus Eiropas Komisija panāca sarunu gaitā, ar līgumu palīdzību apvienojot dažādas starptautisko organizāciju darbības un tādējādi samazinot pieskaitāmās izmaksas;
- politiskā attīstība, kas ietekmēja sadarbību un/vai paredzēto īstenošanas veidu. Konkrēti tas nozīmēja, ka vairākās valstīs bija jāpārskata paredzētais budžeta atbalsta izmantojums;
- to projektu kopējās izmaksas, kurus izraudzījās, izmantojot uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, parasti par dažiem simtiem tūkstošu euro atšķīrās no orientējošās summas; un
- dažu valstu gadījumā priekšlikumu, kurus iesniedza, izmantojot uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, kvalitāte nebija pietiekama, lai sasniegtu orientējošo summu.

³ Nabadzības līmenis un iedzīvotāju faktiskās vajadzības; pārtikas cenu svārstības un iespējamā sociālā un ekonomiskā ietekme (atkarība no pārtikas importa, sociālā neaizsargātība un politiskā stabilitāte, pārtikas cenu svārstību makroekonomiskā ietekme); valsts spēja reaģēt un īstenot atbilstīgus atbildes pasākumus (lauksaimniecības ražošanas jauda, spēja pārvarēt ārējas krīzes).

Tomēr kopumā izmaiņas vispārējā plānā ir nelielas. Decembra beigās paredzamās izmaiņas sasniedza 2,7 % valstu piešķirumu gadījumā un 3,0 % atbilstīgo struktūru vai īstenošanas veidu gadījumā. Tādējādi paredzamās izmaiņas kopumā sasniedz 4,97 %⁴. Salīdzinājums starp programmu izstrādi saskaņā ar vispārējo plānu un situāciju 2009. gada decembrī ir iekļauts 1. pielikumā.

4. PROJEKTU FORMULĒŠANA UN LĪGUMU SLĒGŠANA

Pārtikas mehānisma īpašās būtības dēļ ierosinātie pasākumi ir jāizskata ātri. Komisijā izveidoja īpašu darba grupu, lai paātrinātu projektu formulēšanu, līgumu slēgšanu un uzraudzību. Turklāt jau pārtikas mehānisma izveides gaitā Eiropas Komisija ar ANO augsta līmeņa darba grupas starpniecību bija aicinājusi ANO aģentūras un Pasaules Banku ierosināt pasākumus, kurus varētu viegli paplašināt. Šie priekšlikumi veidoja pirmos pasākumus, kurus sīki formulēja un, divās „paketēs” apkopotus, iesniedza apspriešanai un apstiprināšanai budžeta lēmējinstādēm.

Darbības aprakstus no pirmās projektu „paketes” iesniedza Kvalitātes atbalsta grupas (KAG) sanāksmē, kas notika 2009. gada 15. janvārī, un pēc tam Attīstības sadarbības instrumenta (ASI) komitejas sanāksmē 2009. gada 17. februārī. Pirmo finansējuma lēmumu pieņēma 2009. gada 30. martā par summu 313,9 miljoni euro. Otro „pasākumu kopumu” iesniedza Kvalitātes atbalsta grupai 2009. gada 19. un 20. februārī un ASI komitejai 2009. gada 23. martā. Šo finansējuma lēmumu pieņēma 2009. gada 29. aprīlī par summu 393,8 miljoni euro. Otrajā „paketē” bija iekļauts uzaicinājums iesniegt priekšlikumus par summu 200 miljoni euro.

Oktobra sākumā Padomei un Eiropas Parlamentam iesniedza trešo pasākumu kopumu par summu 121,95 miljoni euro. Eiropas Komisija finansējuma lēmumu pieņēma 2009. gada 9. decembrī. Tikmēr bija pieņemts atsevišķs lēmums par atbalsta programmu Tadžikistānai 7,75 miljonu euro apmērā.

Par raito apstiprināšanas procesa gaitu lielā mērā jāpateicas elastībai, ar kādu rīkojās Eiropas Parlaments, kas piekrita pārbaudīt ierosinātos pasākumus īsākos termiņos.

Formulējot pārtikas mehānisma ietvaros finansētos projektus un programmas, kopumā tika ņemta vērā regulas īpašā būtība, proti, ātra īstenošana, īsi termiņi, koordinācija un pievēršanās vienam vai vairākiem trīs veidu pasākumiem, kas ir tiesīgi saņemt finansējumu saskaņā ar mehānismu. Formulēšanas process atšķīrās atkarībā no izvēlētās īstenošanas metodes.

- Projekti ar starptautiskām organizācijām balstījās uz šo organizāciju priekšlikumiem, un saistībā ar šiem projektiem veica dažādas pārbaudes un pārskatus (gan delegāciju, gan Komisijas galvenās mītnes līmenī).
- Projekti, kuru pamatā bija uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, balstījās uz NVO, privātā sektora un dalībvalstu attīstības jomā strādājošo organizāciju priekšlikumiem un tika apspriesti informatīvās sanāksmēs, kas bija organizētas Briselē un konkrētajās valstīs. Priekšlikumus izstrādāja divos posmos. Vispirms tika iesniegti īsi koncepcijas skaidrojumi,

⁴ Šis skaitlis nesakrīt ar valstu piešķirumu un nosacījumu/struktūru procentuālo izmaiņu summu, jo izmaiņas, kas attiecas uz vairākām jomām, neņem vērā divreiz.

kas bija pamats uzaicinājumam iesniegt pilnīgus priekšlikumus, no kuriem beigās izraudzījās atbalstāmos projektus.

- Budžeta atbalsta programmu gadījumā bija jārisina dialogs ar saņēmējvalstu valdībām un citiem attīstības jomā strādājošiem partneriem (tostarp SVF un Pasaules Banku); nedaudzos gadījumos veica īpašas formulēšanas misijas.
- Saistībā ar reģionāla līmeņa atbalstu Āfrikā tika veiktas īpašas formulēšanas misijas attiecībā uz programmām Rietumāfrikā un Austrumāfrikā/Dienvidāfrikā, savukārt mājlopu vakcinēšanas programma Āfrikā balstījās uz formulēšanas semināru.

Uzaicinājumam iesniegt priekšlikumus orientējoši paredzēja 200 miljonus euro. Tomēr, novērtējot priekšlikumus koncepcijas skaidrojumu iesniegšanas posmā, jau kļuva redzams, ka uzaicinājuma rezultātā būs vairāk kvalitatīvu priekšlikumu, nekā varētu finansēt no sākotnējā budžeta piešķiruma. Tādēļ iedalīja papildu piešķirumus 13,5 miljonu euro kopsummā, lai spētu finansēt papildu priekšlikumus.

Pēc uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus tika iesniegti 800 koncepcijas skaidrojumi. Pēc tam 275 priekšātlasē izvēlētos priekšlikumus līdz 2009. gada 22. septembrim izstrādāja par pilniem pieteikumiem, no kuriem pēc 2009. gada oktobrī notikušā novērtējuma procesa beigām 131 pieteikumam piešķīra finansējumu. Novērtējot priekšlikumus, galveno vērību pievērsa pasākumu piemērotībai pārtikas mehānisma mērķu sasniegšanā un valstu vajadzību apmierināšanā; novērtējuma kritēriji bija arī priekšlikumu potenciālā efektivitāte un ilgtspēja un iespējas īstenot priekšlikumu noteiktajā termiņā (vidēji 22 mēneši).

Līgumus par 131 izraudzītajiem priekšlikumiem noslēdza 2009. gada beigās, vienlaikus veicot avansa maksājumus. Neilgi pēc tam, 2010. gada sākumā, ES delegācijām piešķīrs īstenošanas pilnvaras. Pilns izraudzīto priekšlikumu saraksts ir iekļauts pavaddokumenta III iedaļā.

2009. gada 31. decembrī ar starptautiskām organizācijām bija noslēgti līgumi par kopsummu, kas gandrīz sasniedz 510 miljonus euro (skatīt tabulu turpmāk). Saskaņā ar pārtikas mehānismu noslēgto līgumu kopējā vērtība 2009. gada beigās ievērojami pārsniedza 700 miljonus euro⁵. Līdz šim datumam veiktie maksājumi sasniedza 456 miljonus euro; vairums maksājumu ir veikti par projektiem ar starptautiskām organizācijām (325,2 miljoni euro), kam seko projekti, kuru pamatā ir uzaicinājums iesniegt priekšlikumus (115 miljoni euro).

Ar starptautiskām organizācijām noslēgto līgumu vērtība 2009. gada 31. decembrī

Organizācija	Līguma vērtība (euro)	Īpatsvars (%)
FAO	215 352 085	42,2
Pasaules Banka	100 950 000	19,8
WFP	83 864 476	16,4
IFAD	31 682 272	6,2

⁵ Vismaz Eiropas Komisijas parakstītie līgumi.

UNRWA	39 700 000	7,8
UNDP	13 193 139	2,6
UNICEF	11 229 000	2,2
Citas	14 000 000	2,8
Kopā	509 970 972	100,0

Tajās trīs pasākumu jomās, kurām ir tiesības saņemt pārtikas mehānisma atbalstu, provizorisks līdzekļu sadalījums⁶ ir šāds.

Atbilstīgie pasākumi	Vērtības īpatsvars organizāciju projektos	procentuālais starptautisko
1. Pasākumi, lai uzlabotu piekļuvi lauksaimniecības izejvielām un pakalpojumiem		40,4 %
2. Drošības tīkla pasākumi		36,4 %
3. Citi neliela mēroga pasākumi, kuru mērķis ir palielināt ražošanu (tostarp mikrokredīti, infrastruktūra, uzglabāšana un arodmācības)		23,2 %
Kopā		100 %

5. ĪSTENOŠANA

Vairums projektu, kurus īsteno starptautiskas organizācijas un kas ir apstiprināti pirmās un otrās „paketes” ietvaros, vēl ir īstenošanas sākumposmā. Pašlaik tiek veidotas projektu vienības un, vajadzības gadījumā, vadības komitejas, izstrādāti iepirkuma plāni un apzināti un izraudzīti saņēmēji. Informācija par starptautisko organizāciju īstenoto projektu statusu ir iekļauta pavaddokumenta IV iedaļā. Pārējie projekti un programmas (pēc uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus un trešās „paketes” ietvaros) ir apstiprināti tikai nesen, un tādēļ to faktiskā īstenošana vēl nav uzsākta.

Daži projekti, kurus kopš 2009. gada pavasara īsteno kopā ar starptautiskām organizācijām, sāk dot rezultātus un konkrētus ieguvumus. Ir izplatītas sēklas, mēslošanas līdzekļi un lauksaimniecības iekārtas; drošības tīkla mehānismi darbojas, tiek veikti neaizsargātības novērtējumi, organizētas mācības valsts spēju vairošanas jomā un pastiprināti koordinācijas mehānismi.

⁶ Balstoties uz informāciju par projektiem ar starptautiskām organizācijām.

Vairākus projektus īsteno konfliktu šķēlītās valstīs, kur drošība joprojām ir liela problēma, kas varētu ietekmēt vairāku projektu sekmīgu īstenošanu (Somālija, Šrilanka un Pakistāna). Problēmas pastāv arī valstīs un reģionos, kas cietuši dabas katastrofu rezultātā (Filipīnas, Bangladeša, Āfrikas rags, Gvatemala un Haiti).

Projektus iespēju robežās integrē un pielāgo pašreizējiem līdzekļu devēju koordinācijas mehānismiem valstu līmenī. Pateicoties šiem mehānismiem, projektu sagatavošanas gaitā ir panākta sinerģija ar citiem partneriem. Pārtikas mehānisma ietvaros veiktie pasākumi ir arī ievērojami sekmējuši to, ka ir uzlabojusies koordinācija starp ANO aģentūrām un citām valstu ieinteresētajām personām.

Eiropas Komisija regulāri izmanto uz rezultātiem vērstu uzraudzības (*ROM*) sistēmu, lai sniegtu ātrās, neatkarīgas un objektīvas atsauksmes par sadarbības projektu efektivitāti. Saistībā ar pārtikas mehānismu ir izsludināts starptautisks konkurss par apmēram 120 projektu uz rezultātiem vērstu uzraudzību un kvalitātes novērtējumu. Turklāt 12 projektus uzraudzīs atbilstoši pašreizējam *ROM* tematisko programmu līgumam. 2009. gada novembrī Libērijā un okupētajās palestīniešu teritorijās vienības jau uzraudzīja projektus, kuros iesaistītas dažādas starptautiskas organizācijas.

6. ATBALSTA PASĀKUMI

Ne vairāk kā 2 % no pārtikas mehānisma līdzekļiem (t. i., ne vairāk kā 20 miljonus euro) var izmantot atbalsta pasākumiem, proti, darbiniekiem, kuri pārvalda līgumu slēgšanu, uzraudzību, revīzijai un novērtējumam, kā arī konsultāciju pakalpojumiem un īstenošanas atbalsta pētījumiem. Uz šā pamata tika pieņemta darbā daļa no pārtikas mehānisma darba grupas darbiniekiem Briselē.

Lai pastiprinātu to ES delegāciju rīcībspējas, kurām trūkst darbinieku pārtikas mehānisma nodaļās vai kurām šādu nodaļu vispār nav, 21 ES delegācijā tiek finansētas papildpersonāla amata vietas. Papildpersonāla uzdevums ir sekot pārtikas mehānisma projektiem (līgumu pārvaldība projektos, kuru pamatā ir uzaicinājums iesniegt priekšlikumus, uzraudzība u. tml.). Sešās no šīm delegācijām ir jau pieņemti vai tiek pieņemti darbā vietējie darbinieki. Citos gadījumos darbā tiek pieņemti līgumdarbinieki, no kuriem daudzi jau uzsākuši darbu delegācijās.

Turklāt no pārtikas mehānisma administratīvajiem līdzekļiem ir finansēti vairāki atbalsta konsultāciju pakalpojumi. Pastāv trīs šādu konsultāciju pakalpojumu veidi. Pirmkārt, ir noslēgti līgumi ar pieredzējušiem, neatkarīgiem ekspertiem, lai novērtētu koncepcijas skaidrojumus un uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus ietvaros izstrādātos pilnos priekšlikumus, jo šāds novērtējums ir nosacījums objektivitātei saistībā ar izraudzīto projektu kvalitāti. Otrkārt, dažas delegācijas, kurām trūka darbinieku vai kas pārvalda vairākus projektus (Libērija, Nepāla, Tadžikistāna), saņēma atbalstu (ar administratīvajiem līdzekļiem finansēti neatkarīgi eksperti), lai pārvaldītu pārtikas mehānisma projektus un/vai nodrošinātu pārejas posmu līdz brīdim, kad darbu uzsāk līgumdarbinieki. Treškārt, tika finansētas arī projektu formulēšanas misijas budžeta atbalstam Togo un Bolīvijā, kā arī projektu formulēšanas misijas reģionāliem projektiem Āfrikā.

Visbeidzot, tika un tiks uzdots veikt vairākus pētījumus, lai atbalstītu pārtikas mehānisma īstenošanu. Šie pētījumi, cita starpā, ir šādi: pētījums par ANO sistēmas reakciju iestāžu līmenī uz pasaules pārtikas cenu krīzi un ES pārtikas mehānismu, pētījums par dotācijām

izejvielu un darba iekārtu iegādei, pētījums par saņēmēju novērtējumu, pētījums par drošības tīkla pasākumiem un pētījums par lauksaimniecības nozares piedāvājuma reakciju uz pārtikas cenu kāpumu.

7. SECINĀJUMS

Regulas par pārtikas mehānisma pieņemšana apliecina ES spēju ātri un apņēmīgi reaģēt uz jaunattīstības valstīs novērotajām pārtikas nodrošinātības problēmām, kuru cēlonis bija pārtikas cenu svārstības 2007. un 2008. gadā. Pārtikas mehānisms ar līdzekļiem 1 miljarda euro apmērā ir pasaulē līdz šim nozīmīgākais papildu ieguldījums lauksaimnieciskās attīstības veicināšanā un cīņā pret badu, kopš G8 valstu vadītāji 2008. gada jūlijā Tokijā apsolīja savu atbalstu šajā saistībā. Tādējādi pārtikas mehānisms ir gan veicinājis ES starptautisko ticamību, gan pastiprinājis Eiropas Savienības ietekmi diskusijās par pasaules mēroga pārvaldības izveidi pārtikas nodrošinātības jomā. Turklāt īpašais veids, kādā pārtikas mehānisms tiek īstenots, iesaistot daudzas ANO aģentūras un citus dalībniekus un ņemot vērā valstu vajadzības un plānus, ir sekmējis atbalsta efektivitāti.

Pēc regulas par pārtikas mehānismu stāšanās spēkā 2009. gada 1. janvārī Eiropas Komisija ir nodrošinājusi ātru un efektīvu regulas īstenošanu. Februārī tika iesniegts līdzekļu izmantošanas plānojums „vispārēja plāna” veidā, un aprīlī Padome un Eiropas Parlaments sniedza labvēlīgu atzinumu par šo plānu. Kaut arī pēc tam veica dažas samērā nelielas izmaiņas, plāns joprojām ir uzskatāms par derīgu pamatdokumentu mehānisma īstenošanai. Ar īpašas, Komisijā izveidotas darba grupas atbalstu pirmajos četros 2009. gada mēnešos pieņēma finansējuma lēmumus 707,7 miljonu euro apmērā. Kopā ar vēlāk gada gaitā pieņemtajiem finansējuma lēmumiem kopējā finansējuma lēmumu vērtība sasniedza 837,3 miljonus euro (salīdzinājumā ar mērķa summu 820 miljoniem euro), savukārt maksājumi sasniedza 456 miljonus euro. Līdz gada beigām kopumā bija noslēgti apmēram 150 līgumi ar starptautiskām organizācijām, valstu valdībām un nevalstiskām organizācijām, un 2010. gada sākumā ir labi pavisinājies uz priekšu sagatavošanas darbs saistībā ar pēdējās „paketes” finansējuma lēmumu iesniegšanu 145,3 miljonu euro apmērā. Tādējādi regulas par pārtikas mehānismu īstenošana pilnībā atbilst sākotnējam plānojumam un budžeta noteikumiem.

2009. gada vidū sākās īstenošana pirmajās mērķa valstīs, savukārt pārējām valstīm palīdzība tiks piešķirta tikai 2010. gada sākumā. Tādēļ vēl ir pārāgri novērtēt palīdzības rezultātus. Pa šo laiku ir izveidots pamats plašai uzraudzības un novērtēšanas sistēmai, kas nākamajos gados ļaus izdarīt secinājumus un novērtēt ietekmi.

Līdz šim veiktie pasākumi liecina, ka pārtikas mehānisma īstenošana norit sekmīgi. Tomēr pastāv vairākas problēmas, kas varētu negatīvi ietekmēt turpmāko īstenošanas efektivitāti. Šīs problēmas, cita starpā, ir ar politiskiem un/vai drošības aspektiem saistītas grūtības vairākās mērķa valstīs, kā arī ļoti stingrais projektu un programmu īstenošanas grafiks, kā rezultātā visiem īstenošanas partneriem precīzi jāievēro 2011. gada otrajā pusē paredzēto pasākumu pabeigšanas termiņi.

Saskaņā ar regulu Komisija sniegs galīgo ziņojumu līdz 2012. gada beigām.